

Elogi del professor de secundària. Segon intent

Pel març de 2008, ara fa nou anys, molt abans que el Col·lectiu Pere Quart es decidís a existir i a remoure el pati de l'ensenyament, denunciant l'estat precari dels estudis de literatura a la secundària, vaig publicar a l'*Avui* aquest article sobre la feina heroica del professorat de secundària, que feia referència, també, a la delicada existència de les humanitats en general i la literatura en particular en els plans d'estudi. Malauradament, el tema encara és vigent i per això, perquè no hem avançat gens, vull insistir en el mateix concepte amb les mateixes paraules. L'article era aquest:

«Fa un cert temps, vaig llegir un llibre deliciós: *Éloge de la transmission. Le maître et l'élève*, que explica una conversa i una relació que Cécile Ladjali, professora de literatura en un institut de secundària de la *banlieue* de París i els alumnes de la seva classe, van tenir amb George Steiner. Les reflexions que vaig exposar, i que ara repeteixo perquè per desgràcia encara són vigents, són extrems del llibre però també de la lectura que en vaig fer fa uns anys, quan el difícilíssim ofici de professor de secundària sortia als mitjans per unes noves propostes de llei d'educació.

»Diu Pascal que si hom aconseguix estar-se assegut en silenci i a soles, en una habitació, és que ha rebut una bona educació. És tan actual, això, avui que el gregarisme ens fa tenir por fins i tot del silenci! El professor sap que la grandesa de la literatura és que és gratuïta: existeix perquè ho vol el poeta. Sap que qui escriu és perquè és capaç d'inventar un nou llenguatge; sap que l'important no és escriure *això* sinó escriure *així*. I que aquí rau la diferència entre el bon llibre i el que és prescindible. I també sap que la gran resistència de l'alumne a llegir, si es dona, és per la por al silenci; el lector, gràcies a l'experiència de l'estil, es troba sol, cara a cara amb ell mateix. Però al final d'una lectura assolida hi ha la satisfacció d'haver fet cim. El professor treu l'alumne del seu món i el condueix on sigui que no hauria arribat sense el seu ajut. Ja sigui a entendre les derivades, a admirar en silenci un poema o a captar un timbre o una harmonia. I el professor, sense complexos, ha de deixar clar a l'alumne que això és difícil. Però que no passa res, perquè, contra el que molts prediquen, la dificultat per ella mateixa és educativa. La feina ben feta del professor no és la d'apartar els obstacles que l'alumne es troba en l'estudi i de vegades en la vida, sinó la d'ajudar-lo a superar-los: la dificultat és educativa.

»En algun lloc he escrit que ensenyar és, sobretot, transmetre passions. El professor fa coses en la vida; possiblement, fa coses que l'apassi-

JAUME CABRÉ

ESCRITOR

onen; aquestes coses les transmet, encara que no formin part del programa de la disciplina que imparteix. Però el més habitual és que la disciplina que imparteix sigui la seva passió. I no s'ha de justificar davant dels alumnes: ensenya les coses que li agraden i punt. Per això és professor d'història o de química. Sovint sembla que el professor hagi de demanar permís per posar-se a explicar una novel·la, o els logaritmes neperians. Com si ens haguéssim d'averkonyir de les pròpies passions! Diu Steiner que cal ser una mica il·luminat: la teva passió farà que l'alumne escolti; potser se'n fotrà; potser, quina sort!, t'ho discutirà. Però t'haurà escoltat.

»El gran drama als sistemes educatius europeus és la rebaixada de llistó. La falsa democràcia de la mediocritat que ha instaurat el rasant igualitari ens fa difícil ajudar els nens a somiar, a ultrapassar les seves

els de lletres. Els de lletres, a més, feien quatre anys de grec. Parlo del segle XXI. I a un estudiant que es prepara per a entrar en una enginyeria li demanen un treball sobre Maquiavel. Però no sobre *El príncep*, que podríem dir, amb optimisme, que és a flor de llavi, sinó sobre *La mandràgora*. Sense complexos, sense demanar permís a l'associació de pares o als partits polítics. I trencant la barrera entre ciències i lletres, creant ponts entre les dues grans àrees.

»Els estralls provocats per les reformes educatives, per la quasi desaparició de la formació professional (una situació que ha generat alumnes descol·locats i professors amargats), i el fet que durant anys, tot i que ara ha minvat la pressió, s'hagi hagut de dedicar esforços i recursos a la difícil tasca de rebre, durant tots els mesos que dura el curs, un contingent d'alumnes forans que comencen de zero si més no a nivell comunicatiu, han fet més difícil aquesta professió tan essencial.

»Que ho sàpiguen els pares: la feina de mestre és esgotadora. A secundària, el doble. I no perdís el somriure. Però la professora esgotada sap que, de tant en tant, es converteix en testimoni dels descobriments admirats dels alumnes. I sap que, de tant en tant, apareix una criatura que l'ultrapassarà, que arribarà més lluny que ella en aquella matèria que domina. És l'inenarrable plaer reservat a l'*Homo didascalicus*.

»Diu Heidegger: «Qui vulgui respostes, que calli; qui busqui preguntes, que llegeixi poesia». El filòsof ens invita primer a llegir poesia i després a rumiar, a soles, asseguts en aquella habitació de Pascal. Tot un programa educatiu.»

Fins aquí l'article de 2008 amb algun retoc. Val a dir que precisament ahir vaig participar en una trobada amb lectors d'un llibre meu en un institut de secundària. Els alumnes reconeixen que els costa llegir i ho corroboren les professores; però també reconeixen que tot el que els expliquem sobre idees, estil, versemblança narrativa, etc., relacionat amb la lectura que han fet, els obre els ulls i els desperta la curiositat i les ganes de rellegir! No hi ha cap batalla perduda. Però cal adobar el camp. L'adob són les lectures i el camp, les hores lectives necessàries. El fruit, el gra, la llavor, els rebrà cada alumne segons el seu esforç, sensibilitat i capacitat.

Benvolgut i pacient lector: em faria feliç no haver de recordar l'any 2026 aquest article de 2017 que s'emmiralla en un de 2008. L'any 2026 serem independents, d'acord; però l'ofici de professor de secundària serà igual de difícil. I potser la indiferència social i política per l'ensenyament de la literatura encara serà vigent. O potser hauran fructificat moltes llavors?

PERE TORDERA

Em faria feliç no haver de recordar l'any 2026 aquest article de 2017 que s'emmiralla en un de 2008

pròpies limitacions. Hem de deixar que els alumnes que puguin volar arrenquin el vol. Amb els que no volin ja farem un passeig, que serà preciós, però a peu de terra. Però, per l'amor de Déu, en nom de quin dret hem d'impedir que el que pugui arrenqui a volar?

»A Roma vaig conèixer ja fa uns anys estudiants de batxillerat: feien (i suposo que continuen fent) cinc cursos de llatí, tots, els de ciències i

Aniversari

SÍLVIA SOLER

Arriba l'aniversari i penses: ja fa tants anys que no hi és. El pare o la germana o l'amic, els que han marxat i ens han deixat aquí, enyorant-los. És inevitable repassar tot el que ha passat des que no hi són –tot el que ells s'han perdut–. I fas aquell exercici tan masoquista de pensar: que contenta que estaria si... quin fart de plorar s'hauria fet amb... com riuria... què en pensaria de...?

El sentiment de recança és poderós, tant si pensem en l'actualitat –la crisi dels refugiats, Trump, el referèndum–, com en la intimitat –li cauria bé la meua parella?, quina mena d'àvia hauria estat?, si pogués explicar-li això que em passa–, com si ens deixem temptar per la banalitat –com m'agradaria comentar junts aquest programa, quina sorpresa s'enduria amb aquesta xafarderia–. Tot.

Com va escriure C.S. Lewis en el meravellós llibre *Un dol observat*: «La seva absència és com el cel, s'estén per tot arreu». No cal evitar-la ni anar-la a buscar. L'absència ens acompanya i només podem pair-la –i encara– a base de records. Ja ho sabem, ho hem llegit i potser dit mil vegades: una persona no mor del tot mentre hi hagi algú que la recordi. La meua mare ho creia cegament i, des que va morir el meu pare, cada 5 de març enviava un recordatori amb un poema als amics. Així assegurava que, almenys un cop l'any, hi pensaven. I pensar-lo era mantenir-lo viu.

No cal evitar-la ni anar-la a buscar. L'absència ens acompanya i només podem pair-la –i encara– a base de records

Perquè recordar, ja ho sabem, és tornar a passar pel cor. Però, tot i així, l'absència costa d'empassar. La pregunta que torna, podríem dir que regurgita, és: de veritat que no hi és...? Podria acostumar-me a no veure'l, a no abraçar-la, a no parlar-hi sovint, però, ¿de veritat que no existeix? «Em costa imaginar-te absent per sempre», escrivia Miquel Martí i Pol.

Ens queden les fotografies, la veu enregistrada, potser algun llibre escrit. La seva roba, els seus objectes. Coses que l'han sobreviscut. Tot el que amb prou feines ens serveix per assegurar-nos que ell o ella va existir, que el nostre amor per ell o ella era cert, per més que no ens va servir per impedir que marxés. Saber-ho, admetre que estimar algú no el salva de la mort, que el nostre amor –per gran, intens, tendre i profund que sigui– no pot vèncer la mort, és, des del meu punt de vista, la lliçó més difícil que ens toca aprendre. Una tasca feixuga que, a la majoria, ens té ocupats tota la vida.